

Duister, vreeselijk bijgeloof... Het is al minder onschuldig, als midden onder ons een vreemd barbaarsch volk voor zijn sombere feesten openlijk in de straten van Amsterdam gevogelte ritueel slacht.

Wat is dat? Dat beteekent, dat men een kip den slagader openmaakt en haar dan onder vreeselijke kwellingen langzaam laat doodbloeden. Mogen wij in ons land dergelijke gruwelen dulden?

Foto uit: *De Joden in Nederland*. Fotograaf onbekend.

Een schamel geschenk

A.J.F. Köbben

Foto uit: *Wilt u de waarheid weten?*
Fotograaf onbekend.

Een vraag aan een mensenkenner:
"Ziet een leugenaar er zoo uit?"

Het zal omstreeks half november 1944 geweest zijn. Den Bosch was een paar weken tevoren onder een regen van granaten bevrijd. Ik liep daar in de Kerkstraat - ik meen tenminste dat het de Kerkstraat was - langs een pand waar een soort NSB-winkel was geweest. De nieuwe bewoners hadden de zaak blijkbaar net uitgemest. Langs de stoep stond tenminste een handkar, beladen met slordige stapels Nazi-propaganda.

Ik kon toch niet nalaten daar even in te snuffelen en diepte twee boekjes of brochures op die ik curieus genoeg vond om mee te nemen. Het eerste, dat ik nog altijd in mijn bezit heb, laat zien wat een in- en goet mens Hitler was. Het tweede, als eigenaardig pendant, hoe in- en inslecht de Joden zijn. Alles gepresenteerd met een lompheid waardoor je denkt: geen mens trapt daar in. Ongeveer zoals in onze dagen de propaganda voor Saddam Hussein in Irak. Een foto in die tweede brochure verschaftte mij toen al een moment van grimmig vermaak: een marktkraam in Amsterdam waar koosjere kippen verkocht worden. Arme kippen! De Joden, zo is de strekking van het bijschrift bij dat plaatje, hebben die beesten een gruwelijke dood doen sterven. Krasser staaltje van een gotspe valt niet te bedenken.

Anderhalf jaar later woonde ik in een *commune avant la lettre* in de binnenstad van Amsterdam. Op zekere dag lagen diezelfde boekjes even op een tafel in de gemeenschappelijke keuken. Ik kwam binnen en zag dat één van mijn huisgenoten, Menno Denneboom, ingespannen zat te turen in één ervan. Ik voelde een lichte gêne. Menno: 'Weet jij van wie die boekjes zijn?'

'Jazeker, ze zijn van mij. Hoezo?'

'Misschien een gekke vraag, maar behalve als het erg belangrijk voor je is, mag ik dit boekje hebben?'

'Tja, ach ja... maar waarom in godsnaam?'

'Dat plaatje met die kippen... daarop staat mijn oudste broer. Kijk, dat is hem. Ik heb niets meer van hem, zelfs niet een foto.'

Nooit meer nadien heb ik gedempt-ontroerd een zo schamel geschenk vergeven.

Als illustratie bij dit stukje hoort, behalve minstens één foto uit die Hitler-brochure, natuurlijk als contrast ook 'dat plaatje met die kippen'. Alleen, Menno woont al een half mensenleven of langer in

Canada en zijn adres ben ik kwijt. Zo gaan die dingen. Op dus naar het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie. Ik heb tegen mijzelf gezegd: eenmaal in dat Instituut moet ik binnen het uur dat boekje in handen hebben; anders hebben ze daar hun zaakjes niet goed voor elkaar.

Welnu. Een behulpzame jongeman ging er voor mij op zoek in de kaartenbakken 'Antisemitisme', maar kwam er niet uit. Bedenk, ik had noch een auteursnaam voor hem, noch een titel of uitgever. Echter, een collega van hem die hij aanschoot, wist meteen waarop ik doelde en bovendien waar die brochure te vinden was: in de Glazen Kast Met Zeldzame Stukken. Zo stond ik daar na een halve eeuw met dat ding weer in mijn handen! Het plaatje waarom het ging en het bijschrift waren precies zoals ik me ze herinnerde en dat gaf een gevoel van overgrote voldoening. In het bezit van de benodigde fotocopies stond ik na amper veertig minuten weer buiten.

In de brief waarin ik werd uitgenodigd om mee te werken aan dit bijzondere nummer van het AST draagt de redactie mij op 'overtuigend uiteen te zetten waarom nu juist deze foto's sociologisch de moeite waard zijn.' Geen geringe taak. Maar gelukkig heb ik de mij toegemeten plaatsruimte reeds verbruikt (verspild) met het vertellen van anecdotes. Ik hoop nu maar dat redactie en lezers mij dat niet al te zeer kwalijk nemen.

Bibliografische aantekening

Anoniem. *Wilt u de waarheid weten? Hitler zoals men hem aan u getoond heeft, en zoals hij in werkelijkheid is.* z.pl. z.jr. Op de allerlaatste bladzijde staat onderaan in kleinere letters: 'Im Auftrage des Reichskommissars für die besetzten Niederländischen Gebiete herausgegeben von der Hauptabteilung für Aufklärung und Propaganda.'

Hans Graf von Monts: *De Joden in Nederland.* z.pl. z.jr. Ditmaal is geen uitgever vermeld, maar ik neem aan dat het gaat om dezelfde instantie als hierboven.

Vooral het boekje over Hitler is in een erbarmelijk en van germanismen verven Nederlands gesteld.